

DEN DYREBARE BARNDOM

Skrevet af psykolog Gitte Jørgensen og souschef / pædagogisk leder Hanne Dalsgaard.
Skole- og behandlingshjemmet Skovgården. Oktober 2006.

Et tilbageblik

"Det mest afgørende, som skete for os som børn, var at der var kærlige øjne, som så på os. Så på os med glæde og varme. Ikke fordi vi havde de gode egenskaber, men bare fordi vi var til".

Johannes Møllehave, 1985

Til vores Åbent Hus for år tilbage kom en del gamle elever på besøg. De var alle kvinder og havde boet på Skovgården, da det var pighjem. De var mellem 65 og 83 år. Nogle af dem havde boet her på et tidspunkt, hvor der var en elskelig, god og dygtig forstander.

Når disse kvinder talte om deres tid på Skovgården, var det med et glimt i øjet og et smil om læberne. De kunne huske, hvordan de skulle tidligt op og malke og at madmor altid havde sat en fedtemad med puddersukker til dem. De kunne huske, hvor dejligt det var. De kunne også huske grinene og de små sjove historier. Det var en fornøjelse at høre dem, og det var en fornøjelse at se deres glade øjne, da de så Skovgården igen.

I samme gruppe sad en lidt yngre kvinde. Hun havde også boet på Skovgården, men under en anden forstanderinde.

Kvinden fortæller, at hun ikke har set Skovgården siden hun rejste for mange år siden. For hende var minderne om Skovgården et mareridt. Hun husker, hvordan hun ikke havde et navn, men et nummer. Hun husker, hvordan de ikke havde deres eget tøj, men overtog aflagt tøj. Hun husker, hvordan omgivelserne ikke hilste på pigerne. Hun gik rundt i vores park og kunne fortælle, at det var første gang, hun måtte være der. Hun fortalte om, hvordan de gemte æbler fra træerne og spiste dem i hemmelighed. Hun kunne huske, hvordan hun blev spærret inde i 14 dage, fordi hun løb fra Skovgården.

Hun syntes ikke, at hun havde haft et godt liv. Hun havde været gift en del gange og hendes datter var psykisk syg.

Hun havde opsøgt andre kvinder, hun havde boet sammen med på Skovgården og kunne fortælle, at de heller ikke havde det godt.

De var alle på det rene med, at de nok ikke huskede alt, men det, de huskede havde betydning for dem på hver deres måde.

Disse kvindes historie var med til, at vi begyndte at gøre os tanker om betydningen af menneskers minder om barndommen.

Hvis man som voksen kan huske gode, sjove og rare barndomsoplevelser, mener vi, at man er bedre rustet til at leve med de lidt mindre gode oplevelser på en måde, så de ikke styrer ens voksne liv.

På den måde kan man vel sige, at de gode minder fra ens barndom er med til at give energi til at takle livet fremover.

Derfor er det vigtigt, at vores børn har noget godt at tænke tilbage på.

Skovgårdens børn i dag

Skovgården er i dag et skole- og behandlingshjem, hvor der bor 18 børn. De går i skole i vores interne skole sammen med 9 hjemmeboende børn, der også er her om eftermiddagen.

Børnene kommer til Skovgården, fordi deres udvikling eller tilknytning er blevet forstyrret eller skadet. Det er behandlingskrævende børn. Det viser sig som regel i børnehave eller skole ved, at de blandt andet ikke formår at passe ind i de sociale sammenhænge.

I henvisningspapirerne er børnene stort set alle sammen beskrevet med ord som lavt selvværd, lav selvtillid, ringe mestringsstrategier og enten angste eller udadreagerende. Nogle kommer nemt på kant med andre børn, nogle slår, andre larmer op, truer eller laver ballade. Nogle isolerer sig, andre nægter at indlære. Børnene har ofte svært ved at lege med andre, svært ved at koncentrere sig og vanskeligt ved at aflæse situationer. De kan have svært ved at styre deres impulser.

Alle har de lidt omsorgssvigt på det ene eller det andet plan. Det kan vise sig følelsesmæssigt, socialt, indlæringsmæssigt, motorisk eller som en kombination af de forskellige faktorer.

For størsteparten af disse børn gælder det, at de befinder sig på Skovgården en del af deres barndom. Derfor kommer Skovgården til at få en særlig betydning senere hen i børnenes liv.

Så når man arbejder på et sted som Skovgården, har man i to betydninger et meget vigtigt arbejde at udføre: dels at skabe en mindeværdig barndom og dels at behandle barnet. I det følgende vil vi skrive lidt om de tanker, vi har gjort os i forhold til barndom og til behandling af børn.

Hvorfor er barndommen så vigtig?

"Vores gæld til fantasiens leg kan ikke beregnes".

Carl Jung

Alle mennesker har haft en barndom. Alle mennesker tænker tilbage på barndommen og for de fleste med et smil om læberne. Der er øjeblikke, man husker særlig godt. Lugten af

syren. Et godt gemmested, eller en rigtig god leg. Stemningen når bedstemor og bedstefar kom på besøg.

Mange af os har minder fra barndommen, som vi smiler af og som giver os en god fornemmelse som voksne. Fornemmelsen af behag, fornemmelsen af noget godt. Mange af os husker svære situationer, men vi klarede det, og mindet bliver en oplevelse af, at man kan klare noget.

Mange af os kan huske en rigtig god ven, en der havde en særlig betydning. Vi kan huske, vi havde en særlig betydning for andre. Vi kan huske ganske tydeligt, da vi blev uvenner med vores bedste ven.

Barndommen er vigtig - den giver os minder.

Når vi er børn, leger vi meget. Vi leger faktisk fra morgen til aften. Vi leger alle mulige lege. Far, mor og børn. Røver og soldater. Leger med dukker og biler, med Lego og klodser, leger med sand, vand, mudder, blade og pinde. Vi leger fangelege, gemmelege og mørkelege. Vi leger eller spiller med bold. Vi leger forskellige sanglege. Vi bygger huler igen og igen. Når vi cykler, er det måske en vild hest, vi sidder på. Vi klæder os ud og er fine damer, Supermand eller Batman eller Robin. Når voksne begynder at stille krav til os om, at vi skal hjælpe til derhjemme, leger vi videre. Vi leger os igennem det, vi synes er kedeligt. Som børn begynder vi på et tidspunkt at "gå til noget", vi får en interesse, som vi fordyber os i, og måske endda er gode til, eller også morer vi os bare.

Når vi er børn, elsker vi også at være sammen med voksne. Vi lægger mærke til, hvad de gør og synes - det er helt fantastisk, som de dog kan finde ud af meget. Det er rart, når en voksen gerne vil være sammen med os børn, for så må vi jo være noget ganske særligt, og have en ganske særlig betydning. Det er rigtigt dejligt. Når vi er børn, hjælper vi tit de voksne med det, de laver. Om det er bilen, rengøring, madlavning eller fodring af dyr gør ikke så meget, man har hjulpet og er uundværlig.

Som børn kan vi også godt lide at lege med andre børn, at være i et fællesskab. Vi finder på sammen, skaber noget sammen. Vi griner sammen med andre børn, og vi finder på ting at lave, som voksne ikke ved noget om, det er meget spændende. Nogen gange bliver vi drillet og mobbet af de andre børn, og vi føler os ensomme og forladte - ingen kan lide os. Alligevel var der som regel mindst én, hvor det var anderledes, et andet menneske, der blev betydningsfuldt for os.

Barndommen er vigtig, fordi den giver os erfaringer i livet både om, hvordan man gør, men også om hvordan man kan være sammen med andre, og hvem man selv er. Den giver en selvværd (hvem er jeg?) og selvtillid (hvad kan jeg?).

Alle mennesker har kun én barndom at tænke tilbage på.
Derfor er vores barndom meget dyrebar.

Barndom eller... behandlingsdom??

"Velkommen til Skovgården. Det er os, du skal dele din barndom med."

"Velkommen til Skovgården. Det er så her, du skal afsone din behandlingsdom."

Barndommen er på en eller anden måde menneskets fundament. Den har stor betydning for, hvordan vi handler i voksenlivet. Den har betydning for, hvordan vi møder andre mennesker, og hvordan vi ser dem.

Mennesker, der kan tænke tilbage på en tilpas glad og sorgløs barndom, er ofte godt rustet i deres videre liv.

Vi kan ikke ændre det, barnet har oplevet, før de kom på Skovgården. Det er, som det er. Vores opgave er at forsøge at lægge noget mere på den barndom, de allerede har. De skal huske noget, de kan grine af, noget de kan hygge sig ved, og noget de kan huske som "Det gjorde vi altid, da jeg var barn".

Det stiller særlige krav til os som voksne på Skovgården, da vi på den ene side skal behandle børnene og på den anden side skal skabe en mindeværdig, god barndom.

Meget groft sat op, ønsker vi, at børnene husker tilbage på en barndom og ikke en behandlingsdom...

For de fleste af børnene er det behæftet med skam og skyld at blive placeret på et behandlingshjem. Det er "unormalt", det afviger fra det almindelige og allerhelst ville de være sammen med familien, som de ser andre børn være det. De kan sagtens have en *forståelse* af, at det ikke går derhjemme og at det heller ikke gik godt i skolen – men derfra og så til at have en *følelse* af, at det er godt at være et sted som Skovgården, kan der være langt. Specielt i starten. Ofte er det jo ikke barnet selv, der har valgt, at det skal flytte. Det er som oftest "systemet", og for barnet kan det i starten føles uretfærdigt og ubegribeligt.

Det er naturligvis meget vigtigt, at barnet får en forståelse for, hvorfor det er anbragt. Eller rettere hvorfor de ikke har mulighed for at blive hjemme hos far og mor.

Når det er sagt, er det lige så vigtigt, at forklaringen ikke behæftes med skyld. Som f.eks.: "Det er fordi du er et problembarn." Eller "Det er fordi, du ikke kan opføre dig ordentligt!". I så fald kan det opfattes som en straf at blive anbragt. Som om man nærmest skal afsone en behandlingsdom.

Det giver barnet en bedre start på et ophold, hvis det lykkes at få børnene til at føle, at de er på Skovgården netop fordi, de er betydningsfulde og vigtige både i vores øjne og i forældrenes øjne. Det skal føles godt for børnene - også selvom de skal tumle med meget svære problemer. En af vores drenge (8 år) blev spurgt, hvordan det var at bo på Skovgården. Han sagde: "Det er ligesom at gå på fritidshjem, man sover der bare". Man får fornemmelsen af et barn, der ikke føler sig straffet, men som glæder sig til i morgen. Der er en gnist af liv og positiv forventning. Det, mener vi, er en god start for et barn.

Omsorgssvigt er for så vidt ikke nogens "skyld".

Når begrebet omsorgssvigt kædes sammen med et barn, går svigtet ofte flere generationer tilbage. Der har været flere led af forældre, som ikke har fået den fornødne omsorg. Det er ikke noget, de selv har valgt, og de kan derfor ikke klandres for ikke at have fået de fornødne redskaber på rygraden til at tackle et lille barn. De gør det bedste, de har lært. Hvilket ofte indebærer at kopiere det, de selv har oplevet. Mange står samtidig i en svær livssituation, som betyder, at de har mange andre ting at kæmpe med samtidig med, at de skal tage vare på en lille ny.

Gentagelser skaber erfaringer

"Tommelfinger, tommelfinger, hvor er du?"

Barnet har skabt nogle forventninger til omverdenen og til andre mennesker, som er formet af erfaringerne i den tidlige barndom. Daniel Stern kalder det RIG'er – Repræsentationer af Generaliseringer, som er blevet Internaliseret.

For at kunne danne nogle pålidelige generaliseringer, man kan navigere ud fra, er det vigtigt at have oplevet en masse gentagelser af nogenlunde samme mønstre. Således får man skabt erfaring med, hvad projekt liv går ud på. Man finder ud af, at der er rytmer omkring det at spise, sove, blive skiftet osv. Man får erfaring med interaktion – med stemme, med krop, med nærhed og afstand. Man får oplevelser af mæthed, sult, tilfredshed, frustration, glæde, frygt osv. Spørgsmålet er, hvordan disse oplevelser er? Er der ro eller kaos omkring én? Føles det trygt eller utrygt? Er det til at finde hoved og hale i de ting, der foregår – er de forudsigelige? Er der tilpas stimuli eller for mange / for få? Bliver barnet tilpas reguleret? Hvordan er kontakten mellem omsorgspersoner og barn – og hvordan opleves tilknytningen?

Følgerne af omsorgssvigt lagrer sig således som erfaringer, der kommer til udtryk i barnets reaktionsmåder. Der sker så vældig mange ting, som lagres hos barnet og som det bevæger sig ud i verden med. Hvis tingene så bliver for svære, når barnet når skolealderen, er det, at et skole- og behandlingshjem som Skovgården kan komme ind i billedet.

Nogle børn kan selv formulere, hvad det er, de gerne vil have ud af at gå på Skovgården. Andre siger, hvad de har hørt de voksne sige. De er som regel godt selv bevidste om, hvad det er, der er gået skævt for dem eller hvad det er, de gerne vil have hjælp til at opnå. På den måde kan de sagtens selv "arbejde med".

Det, der er vigtigt for os, er at huske på, at vi møder dem midt i deres barndom. Børnene skal have mulighed for bare at være børn og lege så de ikke konstant går rundt og er optaget af behandlingsplaner. Det er de voksnes arbejde.

Det er også de voksnes opgave at sørge for gentagelser af forudsigelige oplevelser, der er forbundet med glæde og som efterhånden kan erstatte barnets negative erfaringsmønstre. Og så skal de voksne skal helst være på arbejde på en måde, så den stemning, de får skabt omkring sig, er varm og imødekommende for børnene. Menneskelig ganske enkelt.

Det er som om, at stemningen eller atmosfæren sætter sig dybe spor i sjælen og huskes mange, mange år senere, som de gamle elever så levende berettede om.

Det er derfor en af vores fornemste opgaver at give børnene oplevelser, som er positive og give dem en følelse af at have en tryk base, hvor alle former for følelser er accepterede – også de grimme af dem. Børnene skal have hjælp og støtte til at finde ud af, hvordan man kan mestre og regulere følelser. Samtidig skal vi give dem anvisninger og rettesnore for, hvad der adfærdsmæssigt går an - og hvad der ikke gør. De voksne skal skabe grænser, rammer, forudsigelighed, rytmer i det ydre, så det efterhånden kan integreres som noget indre, barnet kan navigere efter uden at skulle bruge så meget energi på det. Set fra barnets perspektiv er det også nødvendigt, at forældrene føler sig anerkendt, og at de er glade ved Skovgården, ellers kan det være meget vanskeligt for et barn at synes, Skovgården er et rart sted at være.

Det handler om at behandle børnene ordentligt

Man ska´ sgu´ snakke med børn, ikk´.

Det er ligesom enormt vigtigt at man snakker med børn”...

Replik som vi husker den fra ”Den eneste ene”

Alle børn skal behandles ordentligt. På et skole- og behandlingshjem bliver det i mere end én betydning. Dels har børnene på det menneskelige plan brug for at blive mødt på en respektfuld og anerkendende måde. Dels har de brug for en professionel behandling. Så hvordan kan man som ansat få professionalisme og det menneskelige til at gå hånd i hånd?

Når man arbejder udefra et fagligt aspekt, er man optaget af:

- Teori
- Psykologi
- Pædagogik
- Diagnoser
- Observationer
- Hypoteser
- Behandlingsplaner
- Relationsarbejde
- Dokumentation
- Måling af effekt

Og der er givetvis mere.

Det centrale er at forstå barnet, rumme, finde ud af, hvad barnet kan magte, at arbejde i nærmeste udviklingszone. At behandle.

Når man arbejder ud fra et menneskeligt aspekt, er man optaget af:

- Hygge
- Tillid
- Smil, grin
- Gode oplevelser
- Forståelse
- Følelser (kærlighed, vrede, etik, moral osv.)
- At barnet ikke er en sag, men et menneske
- At bare være sammen
- At det er vanskeligt at måle
- Troen på, at hvis bare de basale behov for mad, kærlighed, fællesskab og omsorg tilgodeses, så vil barnet få et godt liv

Det centrale er at skabe stemning omkring barnet fordi, det er et menneske, at lege, at give gode oplevelser. At skabe muligheder for gode minder.

På Skovgården rider vi på begge heste.

Vi er et *behandlings*hjem, men vi vil gerne lægge trykket på *hjem*, altså anerkende at det er mennesker, der bor her, med alt hvad det indebærer.

Samtidig ønsker vi at have en stor faglighed, som en hjælp til at behandle.

At be-handle indebærer noget aktivt for den, der er behandleren og noget passivt for den, der bliver behandlet. Ved at påtage sig rollen som behandler, påtager man sig samtidig et ansvar. Et behandlingsansvar. Man påtager sig samtidig et helt selvfølgeligt etisk ansvar for at behandle hinanden ordentligt rent menneskeligt og med hjertelighed. På en eller anden måde skal de to ting gå hånd i hånd uden at blive hverken for klinisk eller for følelsesmæssigt overinvolveret.

En linedans mellem sygdomsforståelse og sundhed

"Muligheder opstår ved at banke på døre, indtil de åbner sig".

Man kan sige, at vi behandler børn, hvis udvikling er blevet skadet, og hvis opvækstbetingelser ikke har været sunde. Vi bruger også udtryk som udviklingsforstyrrede, tilknytningsforstyrrede eller omsorgssvigtede.

Skader, forstyrrelser, svigt er alle ord, der henviser til noget med patologi, dvs. sygdom.

Mange af børnene er diagnosticerede, når de kommer. Selve diagnosticeringssystemet tager udgangspunkt i patologi. De psykiatriske diagnoser er udviklet i forlængelse af somatiske diagnoser. Måske derfor taler man om behandling af udviklingsforstyrrelser på samme måde, som man taler om behandling af somatiske sygdomme. Men det er ikke helt det samme, der behøver at ligge i forståelsen af behandling.

Her kan det give mening at tale om et kontinuum fra det patologiske til det salutogenetiske (Antonovsky, 2000). Saluto betyder sundhed og genese betyder udvikling. Altså en udvikling af det sunde. Med et patologisk udgangspunkt, som diagnoser tager afsæt i, enten er man rask eller syg. Som et supplement til den patologiske orientering kan man tale om en glidende overgang fra et godt helbred til et dårligt helbred. Der er ingen af os, der ikke på et tidspunkt i livet har oplevet sygdom – men i mere eller mindre alvorlig grad. Det samme kan siges at gøre sig gældende for psykiske lidelser – og i grunden også for udviklingsforstyrrelser.

En salutogentisk orientering er optaget af, hvad det er, der gør, at nogle mennesker, trods odds imod sig, er i stand til at bevare deres sundhedstilstand eller endda bevæge sig længere mod den sunde pol. Det er ikke i modstrid med at bruge al den viden, man har om patologi, men det skaber nysgerrighed omkring, hvad det er, der skaber vitalitet og modstandskraft.

Vi bestræber os på at have øje for begge ender af kontinuumet. Dels tager vi med faglige briller udgangspunkt i de undersøgelser og eventuelle diagnoser, børnene kommer med. Dels møder vi barnet dér, hvor det er - for ganske simpelt at lære det at kende. Vi tænker ikke, at "hele barnet er en diagnose". Vi tænker, at barnet er barn, og at en del af barnets adfærd kan beskrives ved hjælp af en diagnose.

Der er også mange sider af barnet, som fungerer godt, som skaber glæde. Der er evner, potentialer, særpræg, temperament, ressourcer, facon overfor andre og meget mere, som befinder sig forskellige steder på kontinuumet. De adfærdsmønstre, som fungerer mindre godt socialt set, har som regel haft en funktion i det univers, barnet har befundet sig i. De skal så at sige aflæres. Vi kan ikke fjerne dem – vi kan give barnet mulighed for at udtrykke sig på nye måder. Det gør vi ved at tage de forholdsregler, vi ud fra forståelsen af barnet ved vil være essentielle, for at barnet kan udfolde sig på nye måder.

Vi har med børn at gøre, som *har* vækstpotentialer, og som har en masse ressourcer og styrker i sig, hvoraf nogle er uudnyttede og andre har hjulpet dem til at klare sig under omstændigheder, der ikke altid har været lette at klare sig under.

Balancen er på den ene side at kunne forstå og behandle de områder af barnets udvikling, der er blevet bremset, skadet, forstyrret eller andet. På den anden side at kunne se, anerkende og styrke barnets iboende livskraft i form af ressourcer, evner, nysgerrighed, glæde og livsgnist.

Hvordan styrker man det sunde?

"Visioner bliver til virkelighed, når mennesker ser mening og forpligter sig"

Vi skærper nysgerrigheden for, hvad der kan styrke børnenes selvfølelse, så vi kan hjælpe dem til fundamentalt at blive mere hele eller sunde mennesker. Her benytter vi os bl.a. af Sterns udviklingsteori omkring udviklingsfaser og måder at afstemme på i forhold til barnet.

Vi er meget opmærksomme på at anerkende for at styrke selvværdet.

Vi roser for at styrke selvtilliden.

Og så tilstræber vi at finde tilpasse udfordringer og stimulationer, som kan styrke den generelle udvikling.

Hvordan ved man, om det er tilpas? Et bud kommer fra Antonovsky, som via stressforskning fandt frem til, at mennesker med en høj Oplevelse Af Sammenhæng, forkortet OAS, tackler livet nemmere. Det opnås ved høj grad af hhv. begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed. Jo mere sammenhæng, vi kan skabe for børnene, jo bedre rustet vi dem til at klare livet.

Hvis tingene ikke giver mening for børnene, mister de motivationen. Hvis de overskrider barnets kompetencer i for høj grad, føler barnet sig mislykket og handlingslammet og hvis de ting, vi siger, er uforståelige, kan barnet ikke bruge det som guidning.

Begribelighed handler om, hvordan såvel indre som ydre stimuli opfattes som kognitivt forståelige, ordnede, sammenhængende, strukturerede og tydelige. Det modsatte er som støj, kaotisk, uordnet, tilfældigt og uforklarligt.

Så en høj grad af begribelighed betyder at de stimuli, man møder – ønskede som uønskede – kan passes ind i en sammenhæng og forklares.

Håndterbarhed handler om opfattelsen af, at man har tilstrækkelige ressourcer til rådighed i forhold til at klare de krav og stimuli, man stilles overfor. Det indebærer også andres ressourcer, man kan trække på. Forældre, venner, kollegaer, lærere, professionelle, Gud for den sags skyld.

En stærk opfattelse af håndterbarhed gør, at man kan håndtere det, der sker i ens tilværelse uden at opfatte verden som uretfærdig.

Meningsfuldhed handler om vigtigheden af at være involveret i de processer, der former ens skæbne såvel som ens dagligdag. Projekter som man er følelsesmæssigt involveret i og som ikke kun giver mening i rent kognitiv forstand, men hvor hjertet er med. En følelse af, at tilværelsens krav er udfordringer, det er værd at engagere sig i.

Man kunne måske forenklet sige, at det handler om at integrere hoved, krop og hjerte.

Tanke, handling og følelser.

Inden for den systemiske tænkning ville man her kunne tale om de tre domæner. Et domæne skal her forstås som en position ud fra hvilken man taler.

Når man taler ud fra æstetikens domæne, taler man ud fra etik og moral - *følelser*. Taler man ud fra Produktionens domæne hæfter man sig ved beslutninger, adfærd, regler og aftaler - *handling*. Og endelig hvis man taler ud fra refleksionens domæne, er man optaget af muligheder, refleksioner, nye forståelser - *tanke*.

Hvis vores børn skal kunne finde meningsfuldhed og sammenhænge i deres gøren og laden, er det en mulighed at arbejde med alle tre domæner.

Når et barn er udadreagerende i en situation, er det derfor betydningsfuldt, at vi ikke kun hæfter os ved adfærden (produktionens domæne), men vi må også finde forskellige mulige forklaringer på reaktionen (refleksionens domæne). Ofte er det følelser hos børnene, der tager overhånd (æstetikens domæne). Når mennesker er på æstetikens domæne, er det kun muligt at handle anderledes, hvis man føler sig hørt, set og forstået. Sker det, kan barnet ofte se en sammenhæng med det hele og falder til ro igen. Nogle få børn vil kunne reflektere over deres handlinger, men rigtig mange har overordentligt svært ved det; derfor vil man på Skovgården ofte se voksne stå og tale med hinanden hen over hovedet på et barn. De reflekterer over, hvad de kan komme i tanke om af mulige forklaringer på, hvorfor barnet gør, som det gør. Det er ikke for at være uopdragne overfor barnet, men snare et redskab. Børnene behøver ikke forsvare og forklare sig. De lytter, og hvis der er noget, de kan genkende, kan de voksne se det på børnenes reaktion.

Hvordan kan vi se, om barnet trives og er i udvikling?

"Somme tider, når jeg tænker på, hvilke forunderlige konsekvenser små ting skaber... bliver jeg fristet til at tænke, at der ikke findes små ting."

Bruce Barton

Der er meget, vi kigger på for at vurdere, om barnet profiterer af måden, vi behandler det på. Dels kigger vi på, om de symptomer de kom med, er mindsket eller ophørt. F.eks. om et barn stadig lider af encoprese. Eller om et barn er holdt op med at sparke ud efter fremmede, som efter barnets vurdering kommer for tæt på.

Samtidig kigger vi på de udviklingsmæssige skridt barnet har taget på forskellige planer. Såvel små som større skridt registreres. F.eks. at et barn er blevet i stand til at koncentrere sig 10 minutter mere pr. skoletime eller at et barn har formået at henvende sig til en voksen i en situation, hvor barnet tidligere ville have slået fra sig.

Fokus er ofte på at anerkende det, der går godt. Et arbejds punkt i en behandlingsplan kan f.eks. lyde at "vi i løbet af det næste halve år gerne vil se, at barnet har et glimt i øjet", hvis vi registrerer at barnet virker mut og trist.

Følgende er et udpluk af nogle af de overordnede faktorer, vi ser på og nogle eksempler på, hvad de kan indeholde:

Følelsesmæssigt: Er det et barn, som er glad og veltilfreds? Er følelsen af selvværd og selvtillid øget i den tid, barnet har været på Skovgården? Er barnet blevet beriget med følelser af tryghed, sikkerhed, stolthed, glæde, mod, ro, styrke, nydelse, kontrol, bevægede øjeblikke og meget mere? Har tiden på Skovgården efterladt følelsesmæssige spor, som er konstruktive? Har barnet en "god følelse" indeni? Føler barnet sig godt behandlet?

Kognitivt: Er det et barn, der har fået mere styr på verden tankemæssigt set? Er der flere ting, der virker forståelige? Er det blevet nemmere at finde problemløsninger? Er mængden af viden blevet udvidet? Og muligheder for anvendelsen af den? Har der været tilpas stimulation indlæringsmæssigt set? Er det lykkedes at klare sig nogenlunde fagligt?

Socialt: Er det et barn, der har fundet konstruktive veje til at indgå i socialt samvær? Som har fået redskaber til at begå sig bedre samfundsmæssigt set? Har barnet fået oplevelser med at være sammen med andre, som gav det succes? Hvordan leger barnet?

Kropsligt: Har barnet fået en mere samlet kropsfornemmelse og følelsen af kontrol over kroppens funktioner? Har det en oplevelse af en krop i balance? En krop som fungerer sundt så at sige? Hvordan er motorikken – er den blevet trænet i tilstrækkeligt omfang? Har barnet fået oplevelser af at bruge sin krop, som har skabt glæde og følelsen af kompetence?

Vi kigger også på barnets fremtoning som sådan. Kropsholdningen, påklædningen, glimtet i øjet, stemmeføringen, energien i bevægelserne. Alle de nonverbale såvel som verbale signaler. Vi er opmærksomme på, hvordan barnet tackler nye situationer. Vi fornemmer, hvordan det er at være sammen med barnet. Hvordan kontakten er. Hvordan barnet evner at sætte og overholde grænser. Hvordan det fungerer med andre børn, voksne, forældre og i skolen.

Ovenstående kan uddybes meget mere. Men idéen er, at der er mange faktorer, og at det er samspillet mellem dem, der er afgørende for, om vi har behandlet barnet ordentligt. I såvel menneskelig som faglig forstand.

Den, der kun ta'r leg for leg og alvor kun alvorligt...

"Det er i legen og kun i legen, at det enkelte barn eller den enkelte voksne er i stand til at være kreativ og bruge hele personligheden, og det er kun ved at være kreativ, at individet opdager selvet".

Winnicot

Vi ved godt, at vi har omskrevet starten på ovenstående overskrift. Det er fordi behandling ikke er nogen spøg, men det er i høj grad leg. Leg, læring, kreativitet og udvikling er forbundet. Når et barn er fuldstændig opslugt af en leg, glemmer tid og sted og i legen lærer noget nyt, erfarer noget spændende, så reagerer kroppen med positive følelser. En af de vigtigste af disse følelser er blevet benævnt *flow* (Knopp 1997). Det henviser til den tilpasse balance mellem færdigheder og udfordringer. Hvis udfordringerne overstiger færdigheder, opleves angst. Omvendt hvis færdighederne overstiger udfordringerne, opleves kedsomhed. Hvis miljøet muliggør en flow-tilstand, hvor der er balance, oplever barnet, at drømme og visioner kan virkeliggøres. Glædesfyldte følelser giver mod og lyst til at lege mere og dermed lære mere. Det bliver fundamentet for udvikling.

Winnicot skelnede mellem den målrettede form for kreativitet, hvor man skaber noget bestemt, f.eks. bygger et hus, skaber en frisure, kokkerer en ret eller lignende – og ren kreativitet, som er eksperimenterende, søgende, legende ganske enkelt. Her er det processen og ikke produktet, der er vigtigt. I børns leg har de mulighed for at eksperimenterer med sider af sig selv, prøve sig selv af – finde sig selv dybest set.

Mange af de børn, som bor på Skovgården, er ikke vant til at lege. De har måske mere erfaring med at påtage sig ansvar eller med at forsvare sig på forskellig vis. For nogle af dem går det rigtig svært, når de leger. De får ødelagt deres legetøj i raseri, eller de får raget uklar med dem, de skulle lege sammen med. Nogle børn leger så voldsomt at deres legetøj går i stykker. Hos andre børn får man en fornemmelse af, at de ikke rigtig har fantasi til at lege, de ved ikke, hvad de skal gøre. De voksne på Skovgården må derfor gå foran og dels vise børnene, hvordan der kan leges, og dels støtte og guide dem i deres leg.

Der er masser af udviklingspotentialer i leg. Her gøres erfaringer med følelser af mestring, vitalitet, glæde, motivation, indre styrke, gensidighed, stolthed og meget mere som skaber fornemmelsen for eget selv. At lege med andre giver erfaringer med gensidighed, med forhandlinger, med konfliktløsning osv.

På længere sigt er det de vitale følelser, der bliver drivkraften for, at vi finder livet værd at leve. Hvis først man er kommet i kontakt med egne indre potentialer og ressourcer, kan man selv finde vej – finde sin egen livsbane og det unikke for netop én selv.

Så legen, kreativitet, fantasi, glæde, nysgerrighed er alle elementer i vores barndom, som er med til at gøre den mindeværdig og lærerig. På Skovgården bestræber vi os på at finde det enkelte barns særlige interesser og evner. At møde dem der, hvor de lyser op. Det kan være alt muligt. Måske er det pandekagebagning, måske maling, ridning, hunde, måske at spille fodbold, lave huler eller lege fangelege.

Et skræddersyet tilbud til det enkelte barn

Man kan sige, at vi skræddersyr et behandlingstilbud til hvert enkelt barn. Til tider skal der rettes til en del gange, før vi har fundet en tilpas model. I øvrigt vokser børnene jo løbende, så der skal kontinuerligt sys nyt, som passer til den udvikling, der har fundet sted. Ind imellem er der tale om stilskift. Til nogle børn er det løse modeller, der sidder bedst – andre passer bedst i de helt stramme og strømlinede. Vores fornemste opgave er at sy modeller, der passer til det enkelte barn. Det skal være noget, barnet føler sig godt tilpas i og som det kan lide. Samtidig skal det være i en kvalitet, vi kan stå inde for. Håndværket og designviden skal være i orden. Kreativitet er altid nyttig. Til tider udfordrer børnene os ved at stille helt anderledes krav, end vi er vant til. De kan have særlige behov, vi ikke mindes at have stødt på før, eller de kan afvise de modeller, vi umiddelbart synes passede dem. Så må vi gå i tænkeboks, finde sparring, samle information, vurdere og samle mere viden om barnets behov – indtil vi udvikler en model, som barnet med glæde og stolthed kan finde sig til rette i.

Nogle børn bliver så glade for modellerne, at de nødtigt skiftes ud, selvom årene går. De passer dem så godt. I så fald fornyer vi dem bare – måske med et par enkelte nye detaljer.

Andre gange vokser barnet i et tempo, så modellerne løbende må justeres. Det er ikke sikkert, det er alting, der vokser lige hurtigt, så det varierer hvad, der skal rettes til.

De forskellige faggrupper tager på hver deres messer og skrædderkurser, hvor de vender tilbage med fornyet viden og inspiration til nye modeller: Anderledes snit eller materialer. Barnets reaktion er det alt afgørende for, om det nye er brugbart. For så vidt også om det kendte er det. Familiens reaktion er ligeledes af stor vigtighed. De skal også kunne lide det og kunne stå inde for, at deres barn bærer vores mærke.

Nogle af skrædderne har specialer – områder, hvor de virkelig har stor ekspertise. Andre er mere allround. Men alle kender til de grundlæggende principper og håndværk.

Skovgården tilbyder grundlæggende skrædderkurser for at sikre, at alle er i besiddelse af de basale grundmønstre, de skal bruge til at arbejde ud fra.

Nogle klipper med store bevægelser, andre med små. Nogle er meget stilsikre, andre er eksperimenterende. Til tider handler det om at finde det rette match mellem skrædder og barn.

Vi går jævnlige vores arbejde efter i sømmene. Der er flere faktorer, der skal være opfyldt, for at vi betragter arbejdet som veludført. Det er ikke nok, at syningerne er perfekte, hvis bukserne er for lange. Eller omvendt. Det er helheden, vi vurderer på.